

Trnavský samosprávny kraj
Knížnica Juraja Fándlyho v Trnave
Krajská pobočka Spolku slovenských
knihovníkov v Trnave
Slovenská asociácia knižníc

VÝZNAM INTERNETU A SOCIÁLNYCH SIETÍ A RIZIKÁ PRI ICH VYUŽÍVANÍ

Zborník príspevkov

z odborného seminára a záverov workshopu, ktorý sa konal dňa 29. mája 2013
v Trnave

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**Trnavský samosprávny kraj
Knížnica Juraja Fándlyho v Trnave
Krajská pobočka Spolku slovenských knihovníkov v Trnave
Slovenská asociácia knižníc**

**Význam internetu a sociálnych sietí a riziká pri ich
využívaní**

**Zborník príspevkov z odborného seminára a záverov workshopu,
ktorý sa konal dňa 29. mája 2013 v Trnave**

Trnava, 2013

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

OBSAH

Úvod

Internet vo verejných knižniciach TTSK.

Mgr. Ivana Gálusová – Mgr. Emília Dolníková

Informácia o sprístupňovaní verejného internetu vo verejných knižniciach TTSK, praktické skúsenosti a problémy pracovníkov knižníc pri poskytovaní prístupu verejnosti k verejnému internetu

s. 2

Internet ako zdroj informácií, kontaktov a rizík v dnešnej spoločnosti u mladých ľudí

PhDr. Iveta Malá – Mgr. Zuzana Hamadová

Autorky prezentácie sú poradenské psychologičky pre deti a mládež. Vo svojej prezentácii hovorili o využívaní internetu u mladých ľudí z pohľadu výskumov a praktických skúseností, o motivácii a potrebách užívateľa internetu a o možnostiach knižnice pri napĺňaní týchto potrieb a znižovania rizík, ktoré internet vytvára.

s. 16

Bezpečný internet a riziká spojené s novými technológiami.

Ing. Miroslav Drobný – Zdenko Slavík

Predstavenie projektu „Ovce.sk“, popis konkrétnych internetových ohrození s ukázkami na internetových stránkach. Videoprojekcia na témy šírenie nevhodného obsahu, závislosti, zneužitie osobných údajov a fotografií, nadväzovanie vzťahov s neznámymi, kyberšikanovanie.

s. 24

Knihovník a jeho priestor pri prevencii rizík užívania internetu (workshop)

PhDr. Alena Oravcová

Účastníci boli oboznámení s tým, aké sú ciele pri uskutočňovaní prevencie pri zneužívaní internetu. Brainstormingovou metódou bol vytvorený profil osobnosti knihovníka, ktorý bude vo svojej práci schopný organizovať kontakt s verejnosťou takým spôsobom, aby zároveň vytváral priestor aj pre prevenciu.

s. 28

Záver

s. 30

ÚVOD

29. mája 2013 sa v aule Trnavskej univerzity opäť stretli knihovníci verejných a akademických knižníc a členovia Spolku slovenských knihovníkov, aby si prehľadali svoje vedomosti a zručnosti potrebné v ich knihovníckej praxi. Odborné podujatie „*Význam internetu a sociálnych sietí a riziká pri ich využívaní*“ bolo zamerané na problémy, s ktorými sa pracovníci knižníc každodenne stretávajú pri svojej práci, konkrétne pri sprístupňovaní externých informačných zdrojov prostredníctvom internetu. Podujatie zorganizovala Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave v spolupráci s Krajskou pobočkou Spolku slovenských knihovníkov, Slovenskou asociáciou knižníc a Trnavskou univerzitou. Seminár finančne podporili Ministerstvo kultúry SR v rámci Dotačného systému na podporu projektov v roku 2013 a Slovenská asociácia knižníc v rámci grantového programu Partnerstvo.

Odborné podujatie bolo rozdelené na dve časti – teoretickú a praktickú (workshop). Jeho cieľom bolo zvýšenie odborných zručností a kompetencií pracovníkov knižníc pri rozširovaní mediálnej gramotnosti s dôrazom na bezpečnosť používateľov internetu v knižniciach a na prevenciu vzniku patologických javov súvisiacich s využívaním internetu. Teoretická časť bola venovaná analýze problematiky možných rizík a ohrození pri využívaní internetu a sociálnych sietí používateľmi knižnice a včasnej identifikácii týchto ohrození. Súčasťou tejto časti bola aj analýza stavu poskytovania prístupu na internet pre verejnosť vo verejných knižniciach Trnavského kraja. Workshop bol zameraný na konkrétne formy práce s používateľmi internetu pri osvojovaní si zásad vhodného správania vo virtuálnom prostredí, elimináciu ohrození a prevenciu vzniku patologických javov súvisiacich s využívaním virtuálnych sietí. Dôležitou úlohou pracovníkov knižníc je preto vedenie používateľov k rešpektovaniu zásad práce s internetom a internetovej etikety, ktoré vedú k minimalizácii rizík vyplývajúcich z voľného prístupu používateľov verejne poskytovaného internetu.

Naše poďakovanie patrí spoluorganizátorom – Krajskej pobočke Spolku slovenských knihovníkov v Trnave, Slovenskej asociácii knižníc a Trnavskej univerzite, ako aj všetkým prednášateľom za ich kvalitné a podnetné príspevky.

Zostavovateľka

INTERNET VO VEREJNÝCH KNIŽNICIACH TTSK

Mgr. Ivana Gálusová, Knížnica Juraja Fándlyho v Trnave

Mgr. Emília Dolníková, Knížnica Juraja Fándlyho v Trnave

Počítače s pripojením na internet pre verejnosť sa vo verejných knižniciach začínajú objavovať koncom 90-tych rokov. V štatistických výkazoch KULT (MK SR) 10 – 01 sa údaje z oblasti internetizácie uvádzajú od roku 2002. V tomto období nastáva prudký rozvoj informačnej spoločnosti, k čomu významne prispel aj postupne sa rozvíjajúci fenomén – internet. Tomuto trendu sa nevyhnutne museli prispôsobiť aj verejné knižnice a v nasledujúcich rokoch počet prístupových miest na internet pre verejnosť postupne rástol. Podľa dostupných informácií bolo vo verejných knižniciach TTSK v roku 2002 pre používateľov prístupných 22 počítačov s pripojením na internet, tieto počítače sa nachádzali v KJF v Trnave, v 3 regionálnych knižniciach a v mestských knižniciach. Obecné knižnice v roku 2002 nemali ešte k dispozícii žiadny počítač a teda ani prístup na internet. Situácia sa však dosť prudko vyvíjala a v roku 2012 mali používatelia k dispozícii už 203 počítačov s pripojením na internet. (tabuľka č. 1)

Tabuľka č. 1 – počet počítačov s pripojením na internet prístupných verejnosti

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet pc prístupných používateľom	26	36	60	92	114	190	196	202	Neuvádza sa		
Počet pc s internetom pre verejnosť	22	28	41	80	100	172	184	191	194	210	203

Požiadavky na prístup k internetu zo strany používateľov sa zvyšovali a aj napriek tomu, že verejné knižnice sa snažili týmto požiadavkám vyhovieť, zavádzanie internetu do knižníc bolo len postupné hlavne z dôvodu finančných možností. Zvyšujúci sa záujem zo strany používateľov bol spôsobený hlavne nízkou dostupnosťou pripojenia internetu do domácností.

Z hľadiska poskytovania služieb bol v začiatkoch internetizácie knižníc dôležitý nielen počet osobných počítačov s pripojením na internet, ale aj celkový počet počítačov prístupných verejnosti, nakoľko nie všetky boli zároveň pripojené k internetu. Využívanie internetu na študijné alebo voľnočasové aktivity spočiatku narážalo na nedostatočnú počítačovú gramotnosť používateľov. Používatelia v mnohých prípadoch žiadali od pracovníkov knižníc pomoc nielen pri orientácii vo virtuálnom prostredí, ale aj pri samotnej práci s počítačom. Naši knihovníci sa ocitli v nezávideniahodnej situácii, v ktorej sa dostávali v podstate do pozície učiteľa. Aby mohli používateľom počítačov alebo internetu pomôcť, museli sami venovať zvýšené úsilie pri získavaní informácií a zručností pri práci s počítačmi a internetom v rámci neformálneho vzdelávania. V tomto období bola teda pozornosť sústredená hlavne na osvojenie si znalostí a zručností potrebných pri využívaní informačných technológií. Rôzne riziká a nástrahy internetu sa vyvíjajú postupne a objavujú sa až neskôr s postupným rozširovaním internetu do všetkých sfér nášho života.

Počítačová gramotnosť sa postupne stáva samozrejmosťou, práca s počítačmi sa dostáva do učebných osnov základných aj stredných škôl. V roku 2010 sa v štatistickom vykazovaní

prestáva uvádzať údaj o počte osobných počítačov bez pripojenia na internet, nakoľko pripojenie na internet je v tomto období už samozrejmosťou. Počítačová gramotnosť hlavne detí a mladých ľudí, ale aj časti populácie v produktívnom veku, sa postupne dostala na úroveň, vďaka ktorej môžu informačné technológie využívať samostatne. Táto skutočnosť čiastočne odbremenila pracovníkov knižníc a ich úloha „učiteľa“ pri využívaní počítačov a internetu sa obmedzila len na veľmi úzku skupinu používateľov, najčastejšie seniorov. Na druhej strane však priniesla nové problémy, ktoré súvisia najmä s nárastom patologických javov.

Sieť verejných knižníc v Trnavskom kraji v roku 2012

V roku 2012 pracovalo v TTSK 222 verejných knižníc:

- 1 regionálna s krajskou pôsobnosťou – Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave
- 3 regionálne - Galantská knižnica v Galante, Záhorská knižnica v Senici a Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede
- 12 mestských – Leopoldov, Piešťany, Hlohovec, Vrbové, Šamorín, Veľký Meder, Sereď, Sládkovičovo, Skalica, Gbely, Šaštín-Stráže, Holíč
- 206 obecných knižníc

Z celkového počtu 222 verejných knižníc v TTSK je na internet pripojených 56 knižníc, ktoré umožňujú návštevníkom prístup na internet na 203 počítačoch.

V roku 2012 bol internet pre verejnosť prístupný v 56 knižniciach (25 %). Prístup verejnosti k internetu umožňujú svojim používateľom všetky regionálne a mestské knižnice v TTSK. V rámci Trnavského kraja evidujeme 25 obecných knižníc s profesionálnym zamestnancom, z nich prístup na internet pre verejnosť umožňuje 11 (44 % z celkového počtu profesionalizovaných obecných knižníc). Najhoršia situácia je v knižniciach s neprofesionalizovaným zamestnancom. V roku 2012 sme evidovali v rámci Trnavského kraja 181 fungujúcich knižníc s neprofesionálnym zamestnancom, z nich 29 sprístupňuje počítač s pripojením na internet verejnosti (16 % z celkového počtu knižníc s neprofesionalizovaným zamestnancom). (tabuľka č. 2)

Tab. č. 2: Vybavenie verejných knižníc TTSK počítačovou technikou a pripojením na internet v r. 2012

	Počet verejných knižníc v Trnavskom kraji	Počet verejných knižníc s internetom pre verejnosť	Počet osobných počítačov v knižniciach	Počet osobných počítačov pre verejnosť s pripojením na internet
Regionálna knižnica s krajskou pôsobnosťou	1	1	51	10
Regionálne knižnice	3	3	81	25
Mestské knižnice	12	12	116	79
Obecné knižnice s profesionálnym zamestnancom	25	11	49	30
Obecné knižnice s neprofesionálnym zamestnancom	181	29	85	59
VEREJNÉ KNIŽNICE SPOLU	222	56	382	203

* údaje z Ročného výkazu o knižnici KULT 10 – 01 (MK SR) za rok 2012

Projekt „Verejný internet v knižniciach SR“

Určítym medzníkom pri sprístupňovaní internetových služieb v knižniciach bol rok 2007, kedy bol spustený projekt „Verejný internet v knižniciach SR“, do ktorého sa mohli zapojiť verejné a vedecké knižnice. Projekt bol v súlade s Programom elektronizácie knižníc v SR a jeho cieľom bolo zabezpečenie miest pre verejný prístup občanov na internet v knižniciach. Financovaný bol zo štrukturálnych fondov EÚ.

Vďaka tomuto projektu sa situácia vo verejných knižniciach v oblasti informačných technológií výrazne zlepšila. Do projektu sa zapojilo 11 verejných knižníc TTSK.

Sú to: regionálne knižnice: KJF v Trnave, Záhorská knižnica v Senici, Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede, mestské knižnice: v Hlohovci, Piešťanoch, Holíči, Vrbovom a Gbeloch a obecné knižnice: v Orechovej Potôni, Šoporni a Trsticiach.

Tieto knižnice umožňujú návštevníkom bezplatne využívať internet na 72 počítačoch.

Od roku 2010 sa záujem o verejne prístupný internet v knižniciach postupne znižuje, nakoľko internet v domácnostiach sa stáva už bežnou vecou. Aj napriek tomu zostáva verejne prístupný internet v knižniciach neodmysliteľnou súčasťou služieb. Najčastejšie je využívaný na štúdium v rámci formálneho aj neformálneho vzdelávania, vyhľadávanie informácií, zdrojov a pod. Ponúka veľké množstvo zdrojov prakticky zo všetkých vedných odborov. Využívaný je aj na voľnočasové aktivity, najčastejšie online hry, prístup na sociálne siete a pod.

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

V KJF v Trnave bol internet pre verejnosť sprístupnený v r. 1998 v oddelení bibliografie a informácií. Už v tomto období sa organizovali školenia práce s pc pre nezamestnaných. Prístup na internet pre používateľov bol spoplatnený a prístupný len registrovaným používateľom. Od roku 2002 bola služba poskytovaná v oddelení beletrie na 4 pracovných staniaciach.

Tab. č. 3: Návštevnosť internetu pre verejnosť v KJF v Trnave v rokoch 2002- do júla 2007

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Spolu
Počet používateľov	5 679	7 523	8 216	9 028	8 502	3 663	42 611

V roku 2007 sa Knižnica J. Fándlyho zapojila do projektu Ministerstva kultúry SR Verejný internet v knižniciach SR, projekt bol oficiálne spustený 12. júla 2007. Verejný internet je prístupný pre širokú verejnosť na 8 počítačoch v priestoroch študovne odborných periodík v čase otváracích hodín knižnice. Študovňa je monitorovaná kamerovým systémom a pracovník knižnice má nad miestnosťou dohľad.

Pravidlá využívania verejného internetu sú presne definované v knižničnom a výpožičnom poriadku knižnice. Používateľ je povinný preukázať sa dokladom totožnosti alebo čitateľským preukazom knižnice. Predpokladom využívania internetu sú základné znalosti práce s počítačom. Nie je povolené prezeranie webových stránok, ktoré propagujú násilie, pornografiu, pedofíliu, fašizmus, sťahovanie filmov, hudby a pod. Knižnica si vymedzuje

právo časového obmedzenia prístupu používateľov na internet. Časový prístup pre používateľa je maximálne 45 min z dôvodu obmedzenia rizík, ktoré vyplývajú z používania internetu. Pracovník knižnice môže na požiadanie dobu predĺžiť. Tiež oddelenie pre deti má 1 počítač s prístupom na internet, prístup je časovo obmedzený na 30 minút, deti musia mať platný čitateľský preukaz.

V prvých mesiacoch od začatia prevádzky počet návštevníkov bezplatného verejného internetu neustále rástol. Rekordná návštevnosť bola v októbri 2007 (1403 návštevníkov) a rovnako v októbri 2008 (1404 návštevníkov). Návštevnosť verejného internetu bola v r. 2007 – 2009 pomerne vysoká, používatelia boli najmä z radov vysokoškolských študentov a zamestnaných ľudí. (tabuľka č. 4)

Tab. č. 4: Návštevnosť internetu v rámci projektu „Verejný internet v knižniciach SR“ v KJF v Trnave

Rok	Júl – december 2007	2008	2009	2010	2011	2012	Spolu
Počet používateľov	4 972	11 462	11 266	9 317	7 679	6 875	51 571

Od začiatku r. 2010 sledujeme pokles počtu návštevníkov. Pravdepodobne to súvisí so širšími možnosťami prístupu na internet. Momentálne evidujeme denne okolo 20-35 návštevníkov.

V poslednom období sme zaznamenali, že sa zmenila klientela používateľov verejného internetu. Pribudli používatelia zo slabších sociálnych vrstiev. Nastali určité problémy, podaktorí svojím správaním vyrušovali iných, alebo sme zistili, že prezerajú stránky s pornografickým obsahom. Dôrazne sme museli zakročiť, upozorniť ich, kde sa nachádzajú, ak to nepomohlo, dostali zákaz prístupu na verejný internet. Prísne sa dodržiaval povolený 45 minútový limit prístupu na internet.

Nikto už v dnešnej dobe nepochybuje o tom, že internet ako zdroj informácií do knižnice nevyhnutne patrí. Napriek istým negatívnym javom konštatujeme, že jeho využitie v knižnici má veľké výhody.

Knižnica J. Fándlyho v Trnave začala využívať verejný internet na realizáciu viacerých počítačových školení zameraných na cieľové skupiny – napr. pre mamičky na materskej dovolenke pod názvom *Internet pre mamičky*, pričom o ich malé ratolesti bolo postarané v herni oddelenia pre deti, školenie pod názvom *Počítač a internet pre Vás*, určené pre nezamestnaných. Nestretli sa však až s takou odozvou, s akou sa stretávame momentálne pri organizovaní počítačových školení určených pre seniorov. Seniori vedia, že bez znalosti práce na PC, s internetom či elektronickou poštou sa už nezaobídu. Mnohí z nich majú deti či vnúčatá mimo svojho bydliska, alebo aj v zahraničí a chcú byť s nimi v kontakte. Knižnica im na počítačové vzdelávanie poskytuje jedinečný priestor technickým zázemím a odborným personálom.

Rozvoju zvyšovania informačnej gramotnosti seniorov sa systematicky venujeme od februára 2008. Školenia sú zamerané na základy práce s počítačom, prácu s textovým editorom, elektronickú komunikáciu, vyhľadávanie informácií na internete, sociálne siete. Súčasťou školení sú aj informácie o rizikách internetu a ako sa im vyhnúť.

Školenia sa realizujú v mesiacoch február – jún a október – december. Za obdobie rokov 2008 – jar 2013 sa týchto školení zúčastnilo 557 záujemcov. Kurzy sú bezplatné, záujemca nemusí byť registrovaným čitateľom knižnice. Túto možnosť bezplatného školenia využili viaceré organizácie, napr. Miestna organizácia Jednoty dôchodcov v Trnave, Liga proti reumatizmu, pobočka Trnava, členovia Klubu kardiakov.

Práca so seniormi nie je vždy jednoduchá, musíme ku každému pristupovať trpezlivo a citlivo. Zaslúžia si náš obdiv za to, ako svoje učenie berú naozaj vážne a že majú snahu naučiť sa úplne nové veci. My naopak máme veľkú radosť z toho, že mnohí sa po absolvovaní školení k nám vracajú a už naplno využívajú svoje poznatky.

Za všetkých účastníkov kurzu svoje dojmy vyjadrila jedna z nich: „*Dnešný deň bol perfektný, naučili sme sa pracovať s obrázkami, preposielať poštu. Moju prvú e-mailovú správu som poslala priateľke. Srdečne ďakujeme, že nezabúdate na seniorov, je to veľký prínos pre ich sebavedomie a ďalšie vzdelanie.*“

Verejné knižnice v metodickej pôsobnosti KJF v Trnave

KJF v Trnave okrem funkcie krajskej regionálnej knižnice vykonáva aj funkciu regionálnej knižnice, v rámci ktorej metodicky usmerňuje 87* verejných knižníc v okresoch Trnava, Hlohovec a Piešťany. Okrem KJF v Trnave umožňuje používateľom knižnice prístup na internet 23 (26%) verejných knižníc na 77 osobných počítačoch.

- *4 mestské knižnice (100%) – mestské knižnice Piešťany, Leopoldov, Vrbové, Hlohovec*
- *1 obecná knižnica s profesionálnym zamestnancom (50%) – Obecná knižnica Zavar*
- *18 obecných knižníc s neprofesionálnym zamestnancom (21%) – obecné knižnice Bíňovce, Bohdanovce, Boleráz, Bučany, Cífer, Dolná Krupá, Suchá nad Parnou, Šelpice, Špačince, Zvončín, Koplotovce, Bašovce, Dubovany, Krakovany, Trebatice, Veľké Kostolany, Veľké Orvište, Hrnčiarovce nad Parnou.*

* Údaj z Ročného výkazu o knižnici KULT (MK SR) 10 – 01 za rok 2012. Zahrnuté nie sú verejné knižnice TTSK, ktoré stagnujú (nevykonávajú činnosť) 5 a viac rokov.

Regionálne knižnice TTSK

Galantská knižnica

Galantská knižnica metodicky usmerňuje 29 fungujúcich verejných knižníc v okrese Galanta. Okrem Galantskej knižnice umožňuje používateľom prístup na internet 8 (27%) verejných knižníc na 29 počítačoch, a to:

2 mestské knižnice (100% z počtu mestských knižníc) – Mestská knižnica Sered' a Sládkovičovo

4 obecné knižnice s profesionálnym zamestnancom (67% z počtu profesionálnych knižníc) – Obecné knižnice Trstice, Horné Saliby, Šoporňa a Jelka

2 obecné knižnice s neprofesionálnym zamestnancom (8% z počtu neprofesionálnych knižníc) – Obecné knižnice Dolné Saliby a Kráľov Brod

Do projektu Verejný internet v knižniciach SR boli zapojené obecné knižnice Šoporňa a Trstice.

V Galantskej knižnici bol internet pre verejnosť sprístupnený v roku 1997. Galantská knižnica sprístupňuje verejný internet ako jediná inštitúcia v meste, aj z tohto dôvodu je prístup na internet umožnený nielen zaregistrovaným čitateľom, ale aj širokej verejnosti. Služba je spoplatnená, registrovaní používatelia majú 50% zľavu. Počítače sa nachádzajú v dvoch oddeleniach:

- čítareň a študovňa – ide o multimediálne pracovisko, ktoré okrem prístupu na internet umožňuje využívať aj tlačiarne, skener, kopírku. K dispozícii je 6 osobných počítačov, ich používanie nie je časovo obmedzené. Internet je využívaný hlavne na elektronickú komunikáciu, hľadanie pracovných ponúk, inzercie a pod. Študenti využívajú počítače hlavne na študijné účely, písanie seminárnych a záverečných prác, projektov, vyhľadávanie informácií. V rokoch 2005 – 2006 Galantská knižnica organizovala pre nezamestnaných a seniorov kurzy počítačovej gramotnosti, záujem však postupne klesal a v súčasnosti sa už tieto kurzy pre nezáujem neorganizujú.

- oddelenie pre deti a mládež sprístupňuje jeden počítač s pripojením na internet, využívať ho môžu len registrovaní používatelia. Deti využívajú počítač na získavanie informácií k vypracovaniu domácich úloh a školských projektov, ale aj na online hry a prístup na sociálne siete ako je facebook, pokec a pod. Počítače využívajú vo veľkej miere deti zo sociálne slabších rodín, preto prvých 10 minút majú prístup zdarma, potom je už služba spoplatnená. Toto opatrenie je zavedené aj z dôvodu eliminácie rizík vyplývajúcich z prístupu na internet. Používatelia sa však posudzujú individuálne, pokiaľ dieťa využíva internet na študijné účely, pracovníčka knižnice mu umožní prístup na internet aj viac ako 10 minút bez spoplatnenia.

Tab. č. 5: Návštevnosť internetu pre verejnosť v Galantskej knižnici

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Spolu
Počet používateľov	6 807	9 472	7 485	5 800	4 805	4 126	38 495

Záhorská knižnica v Senici

Záhorská knižnica v Senici metodicky usmerňuje 42 fungujúcich verejných knižníc v okresoch Senica a Skalica, z ktorých 13 (31%) poskytuje prístup na internet pre svojich používateľov, ktorí majú k dispozícii spolu 37 osobných počítačov:

4 mestské knižnice (100%) – Gbely, Holíč, Skalica, Šaštín-Stráže

4 obecné knižnice s profesionálnym zamestnancom (44%) – obecné knižnice Kúty, Brodské, Radošovce, Borský Mikuláš

5 obecných knižníc s neprofesionálnym zamestnancom (16%) – obecné knižnice Prievaly, Rybky, Chropov, Popudinské Močidl'any, Trnovec

Do projektu Verejný internet sú zapojené Záhorská knižnica v Senici a mestské knižnice Holíč a Gbely.

Záhorská knižnica umožňuje prístup na internet od roku 2007, kedy sa zapojila do už spomínaného projektu *Verejný internet v knižniciach SR*. Prístupných je 10 osobných

počítačov pre verejnosť. Väčšie problémy s poskytovaním tejto služby nie sú, pri zachovávaní bezpečnosti jej využívania je používaný kontrolný kamerový systém a zároveň dohľad pracovníka knižnice. Cieľom knižnice je samozrejme spokojnosť používateľa. Využívanie služby upravuje knižničný a výpožičný poriadok. V súvislosti s poskytovaním služby neboli zaznamenané žiadne závažné problémy, avšak z dôvodu prevencie rizík vyplývajúcich z využívania internetu bol tento prístup obmedzený na určený čas.

Tab. č. 6: *Návštevnosť verejného internetu v Záhorskej knižnici:*

Rok	Júl – december 2007	2008	2009	2010	2011	2012	Spolu
Počet používateľov	1 220	8 731	7 651	7 592	6 455	5 672	37 321

Žitnoostrovná knižnica v Dunajskej Strede

Žitnoostrovná knižnica v Dunajskej Strede metodicky usmerňuje 49 fungujúcich verejných knižníc v okrese Dunajská Streda. Okrem Žitnoostrovej knižnice umožňuje svojim používateľom prístup na internet 8 (16%) verejných knižníc, používatelia majú k dispozícii 25 osobných počítačov:

2 mestské knižnice (100% z celkového počtu mestských knižníc) – mestské knižnice Veľký Meder a Šamorín

2 obecné knižnice s profesionálnym zamestnancom (25% z celkového počtu neprofesionálnych knižníc) – obecné knižnice Dolný Štál a Okoč

4 obecné knižnice s neprofesionálnym zamestnancom (11%) – obecné knižnice Trnávka, Blatná na Ostrove, Kútники a Orechová Potôň

Do projektu Verejný internet v knižniciach SR sú zapojené Žitnoostrovná knižnica v Dunajskej Strede a Obecná knižnica Orechová Potôň.

V Žitnoostrovej knižnici v Dunajskej Strede je verejný internet prístupný od roku 2007, a to práve vďaka projektu Verejný internet v knižniciach SR. Počítače sú umiestnené v samostatnej miestnosti, prístupných je 8 tenkých klientov. Využívanie služby je umožnené len osobám nad 18 rokov a to najmä z dôvodu predchádzania rizík vyplývajúcich pre detského používateľa. Internet je využívaný hlavne na študijné účely a vybavovanie administratívnych záležitostí. Z preventívnych dôvodov je prístup obmedzený maximálne na 2 hodiny.

Tab. č. 7: *Návštevnosť verejného internetu v Žitnoostrovej knižnici v Dunajskej Strede:*

Rok	Júl – december 2007	2008	2009	2010	2011	2012	Spolu
Počet používateľov	778	2 277	1 830	3 524	1 441	1 425	11 275

Záverom

Využívanie internetu prináša pre používateľov ale aj pre samotných pracovníkov verejných knižníc nesporné výhody, umožňuje prístup k obrovskému množstvu informácií a informačných zdrojov, ktoré knižnice nemôžu do svojich fondov zabezpečiť či už z finančných alebo priestorových dôvodov.

Väčšina knižníc umožňuje používateľom voľné využívanie internetu podľa ich záujmu a potrieb. Najzávažnejšie riziká, ktoré môžu vyplývať z poskytovanej služby sú upravené v knižničnom a výpožičnom poriadku každej knižnice. Vo všetkých knižniciach je zakázaný prístup na stránky propagujúce pornografiu, násilie a pod. Najčastejším opatrením zamedzujúcim vznik patologických javov je časové obmedzenie pripojenia na internet pre používateľa.

Zistené boli prípady zneužitia internetu v knižnici na zasielanie výhražných mailov, na základe čoho knižnice vyžadujú preukázanie totožnosti používateľa, pričom je zaznamenaný čas ich prihlásenia aj odhlásenia z internetu. Toto umožňuje identifikáciu konkrétneho používateľa v prípade zistenia zasielania nevhodného obsahu z IP adresy knižnice. Po zavedení tohto opatrenia ďalší podobný prípad nebol v knižnici zistený.

Poskytovanie prístupu na internet je menej rizikové v menších obecných knižniciach. Súvisí to najmä s tým, že obyvatelia obce sa navzájom osobne poznajú, používateľ verejného internetu nie je anonymný. Dôležitú úlohu tu zohráva aj skutočnosť, že obecné knižnice sprístupňujú internet len niekoľko hodín týždenne.

V mestských a regionálnych knižniciach je situácia v tomto smere opačná. Používatelia majú prístup na internet umožnený denne a určitá miera anonymity spôsobuje pocit nepostihnuteľnosti.

Dôležitou úlohou pracovníkov knižníc je preto vedenie používateľov k rešpektovaniu zásad práce s internetom a internetovej etikety, ktoré vedú k minimalizácii rizík vyplývajúcich z voľného prístupu používateľov verejne poskytovaného internetu.

Význam internetu a sociálnych sietí a riziká pri ich využívaní

Trnava 29. máj 2013

Internet v knižniciach Trnavského samosprávneho kraja

Mgr. Emilia Dolníková
Mgr. Ivana Gáľusová

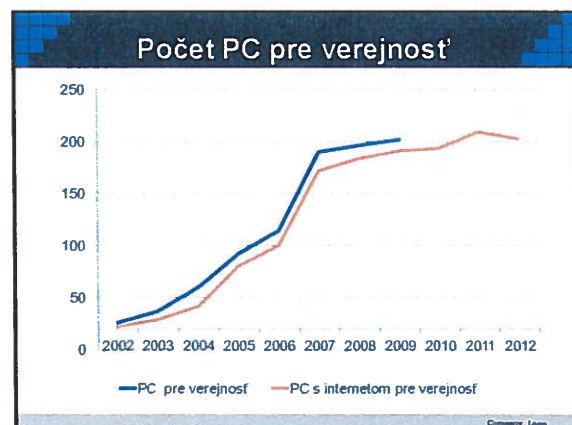
Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave
www.kniznicatrnava.sk

ZAČIATKY

- koniec 90. rokov 20. storočia - internet pre verejnosť vo verejných knižniciach TTSK
- rok 2002 – v knižniciach TTSK 22 počítačov s pripojením na internet
- rok 2012 – v knižniciach TTSK 203 počítačov s pripojením na internet

Počet PC pre verejnosť

Ročník	Počet PC prístupných používateľom	Počet PC s internetom pre verejnosť
2002	26	22
2003	36	28
2004	60	41
2005	92	80
2006	114	100
2007	190	172
2008	196	184
2009	202	191
2010	NEUVÁDZA SA	194
2011		210
2012		203

Verejné knižnice TTSK

Spolu 222 knižníc, z toho:

1 krajská knižnica - Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

3 regionálne knižnice

❖ Galantská knižnica v Galante

❖ Záhorská knižnica v Senici

❖ Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede

12 mestských knižníc

25 obecné PZ

181 obecné NZ

Company Logo

Knižnice s internetom pre verejnosť v r. 2012

1 regionálna krajská knižnica (RKK)

3 regionálne knižnice (RK)

12 mestských knižníc (MsK)

11 profesionálnych knižníc (PZ)

29 neprofesionálnych knižníc (NZ)

Company Logo

Knižnice s internetom pre verejnosť v r. 2012

	Počet verejných knižníc	Knižnice s internetom pre verejnosť	Počet PC v knižniciach	PC pre verejnosť s pripojením na internet
RKK	1	1	61	10
RK	3	3	81	30
MsK	12	12	116	79
Obecné PZ	25	11	49	30
Obecné NZ	181	20	85	69
Spolu	222	56	392	228

Company Logo

Projekt VEREJNÝ INTERNET V KNIŽNICIACH SR

ROK 2007

Verejné a vedecké knižnice

Zapojených 11 verejných knižníc TTSK
72 PC s bezplatným prístupom na internet

Company Logo

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

REGIONÁLNA KNIŽNICA S KRAJSKOU PÔSOBNOSŤOU

3 regionálne knižnice

■ Galantská knižnica v Galante

■ Záhorská knižnica v Senici

■ Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede

87 verejných knižníc v okresoch Trnava, Piešťany a Hlohovec

Z toho

• 4 mestské

• 2 obecné PZ

• 81 obecné NZ

Company Logo

Internet v okresoch Hlohovec, Piešťany a Trnava

Company Logo

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Rok 1998 – júl 2007
INTERNET PRE VEREJNOSŤ

4 PC v oddelení bibliografie
a informácií, neskôr v beletrii

Registrovaní používatelia
Služba s poplatkami

celkový počet
42 611
používateľov

Company Logo

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

12. júl 2007 – oficiálne spustený projekt MK SR
VEREJNÝ INTERNET V KNIŽNICIACH SR

Služba poskytovaná bezplatne,
8 pracovných staníc v študovni

Pristup všetkým používateľom,
aj neregistrovaným

Pravidlá využívania verejného internetu
definované v knižničnom a výpožičnom
poriadku knižnice

Company Logo

Návštevnosť verejného internetu (VI) v KJF v Trnave

Júl – december 2007	2008	2009	2010	2011	2012
4 972	11 462	11 266	9 317	7 679	6 875

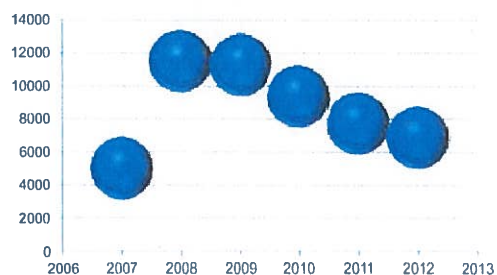
- Rok 2008 – 2009 vysoká návštevnosť
- Od roku 2010 postupný pokles návštevnosti

Celkový počet návštevníkov VI k 30.4.2013

53 696

Company Logo

Návštevnosť verejného internetu (VI) v KJF v Trnave

Company Logo

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Realizácia bezplatných
počítačových školení

Cieľové skupiny – mamičky
na materskej dovolenke,
nezamestnaní

Od roku 2008 pravidelne
organizované školenia
pre seniorov

Využitie
Verejného
internetu
v KJF
v Trnave

Company Logo

Galantská knižnica v Galante

REGIONÁLNA KNIŽNICA – metodicky usmerňuje
29 verejných knižníc v okrese Galanta

- 2 mestské knižnice
- 6 profesionalizovaných knižníc
- 21 neprofesionalizovaných knižníc

Company Logo

Internet v okrese Galanta

Company Logo

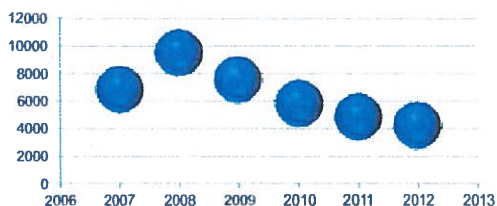
Galantská knižnica v Galante

- Internet pre verejnú prístupný od roku 1997
- Služba s poplatkami, registrovaní používatelia zľava 50%
- Pristup všetkým používateľom, aj neregistrovaným
- Pravidlá využívania verejného internetu definované v knižničnom a výpožičnom poriadku knižnice

Company Logo

Návštevnosť verejne prístupného internetu v Galantskej knižnici v Galante

2007	2008	2009	2010	2011	2012
6 807	9 472	7 485	5 800	4 805	4 126

Company Logo

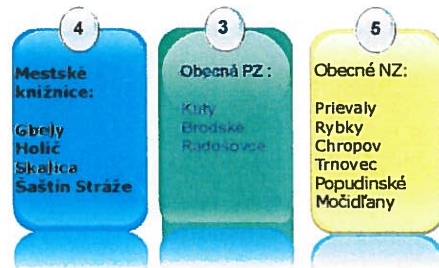
Záhorská knižnica v Senici

REGIONÁLNA KNIŽNICA – metodicky usmerňuje 44 verejných knižníc v okresoch Senica a Skalica

- 4 mestské knižnice
- 9 profesionalizovaných knižníc
- 31 neprofesionalizovaných knižníc

Company Logo

Internet v okrese Senica a Skalica

Company Logo

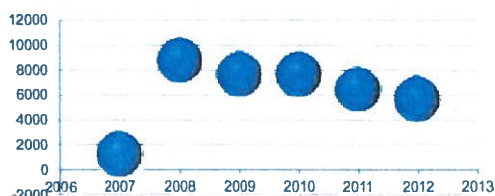
Záhorská knižnica v Senici

- Internet pre verejnú prístupný od roku 1997, od r. 2007 projekt Verejný internet v knižniciach SR
- Služba poskytovaná bezplatne, prístupných 10 PC
- Pristup všetkým používateľom, časové obmedzenie
- Pravidlá využívania verejného internetu definované v knižničnom a výpožičnom poriadku knižnice

Company Logo

Návštevnosť verejného internetu v Záhorskej knižnici v Senici

Jul – december 2007	2008	2009	2010	2011	2012
1 220	8 731	7 651	7 592	6 455	5 672

Company Logo

Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede

REGIONÁLNA KNIŽNICA – metodicky usmerňuje
58 verejných knižníc v okrese Dunajská Streda

- 2 mestské knižnice
- 8 profesionalizovaných knižníc
- 48 neprofesionalizovaných knižníc

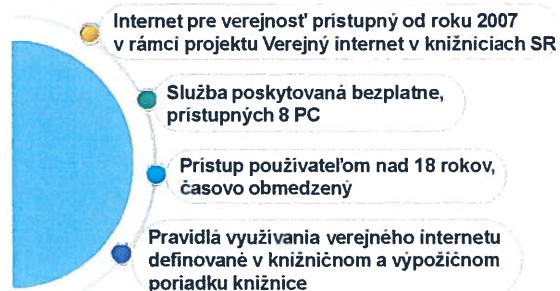
Company Logo

Internet v okrese Dunajská Streda

Company Logo

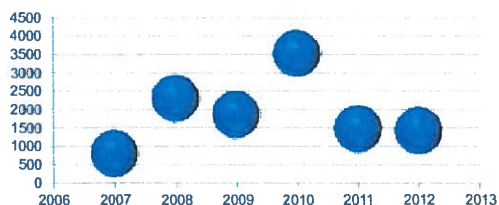
Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede

Company Logo

Návštevnosť verejne prístupného internetu v Žitnoostrovej knižnici v Dunajskej Strede

Jul – august 2007	2008	2009	2010	2011	2012
778	2 277	1 830	3 524	1 441	1 425

Company Logo

Výhody prístupu na internet

- Prístup k veľkému množstvu informácií
- Prístup k najnovším informáciám

Company Logo

INTERNET AKO ZDROJ INFORMÁCIÍ, KONTAKTOV A RIZÍK V DNEŠNEJ SPOLOČNOSTI U MLADÝCH ĽUDÍ

Mgr. Zuzana Hamadová, Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva v Šali

PhDr. Iveta Malá, Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva v Šali

1. Prevalencia využívania internetu u mladých ľudí

Pohľad na medzinárodné prieskumy a výskumy realizované v posledných rokoch vo svete i na Slovensku. Ich účelom je predovšetkým informovať rodičov a poukázať na štatisticky významné vysoké podiely využívania internetu mladými ľuďmi a hlavné predmety ich záujmu.

1.1 Výskum EU Kids Online r. 2010

(<http://www2.cnrs.fr/sites...>) – medzinárodný

Výskumnú vzorku tvorili deti vo veku 9 až 16 rokov z 25 krajín.

Sledovali miesto, frekvenciu, najviac vyhľadávané oblasti a dôvody záujmu pripojenia ako i mieru kontroly rodičov detí pripojených na internet, prevenciu rizík a prevalenciu negatívnych javov.

VÝSLEDKY:

- miesto pripojenia: 86% z domu (49% z vlastnej izby)
22% zo školy
nízky počet pripojení z voľnočasových priestorov (knížnice)
- častosť pripojenia: **61%** každodenné pripojenie (najmä soc. siete)
- využívanie internetu:
 1. študijné potreby, informácie
 2. „online“ hry
 3. sociálne siete (*sociálne siete podľa vzdelanostnej úrovne využívali vo väčšej miere ľudia s nižším základným vzdelaním*)
- dôvody:
 1. súkromná komunikácia, nadväzovanie nových vzťahov, prezentácia vlastných názorov
 2. zábava, hry, videá
 3. správy, novinky o spoločenskom živote
 4. študijné účely, informácie
- kontrola rodičov: **40%** rodičov vôbec nesleduje prácu dieťaťa s internetom
- prevencia a vzdelávanie: **44%** detí uviedlo, že im už učiteľ rozprával o rizikách internetu a sociálnych sietí
- výskyt negatívnych javov: **46%** má skúsenosť s cudzou osobou, nevhodnými návrhmi, či požiadavkami
30% sa v minulosti osobne stretlo s cudzou osobou

1.2 Výskumy realizované na Slovensku

1.2.1 Výskum r. 2007- program EÚ Safer Internet Plus

(Gregussová M., Kovačíková D., 2007)

Sledovanú populáciu tvorili **žiaci 3.-8. ročníkov základných škôl.**

VÝSLEDKY:

- prístup k internetu: **97,2%** detí má prístup k internetu
- miesto pripojenia: nad 50% z vlastnej izby (mestské deti)
nad 60% v škole (vidiecke deti)
- frekvencia pripojenia: **54,5%** denne
- oblasti záujmu:
 1. zábava, PC hry, videá
 2. sociálna komunikácia, vyhľadávanie vzťahov
 3. vedomosti, informácie
- frekvencia výskytu negatívnych javov:
 - 30%** detí sa stretlo s ohrozujúcimi obsahmi (sekty, porno...)
 - 27,7%** detí sa stretlo s nejakou formou agresivity
 - 20,9%** detí sa stretlo so sexuálnymi návrhmi
 - 18,5%** stretnutie s cudzou osobou
- kontrola rodičov: **27,7%** aktivity detí na internete rodičov vôbec nezaujímajú

1.2.2 Výskum r. 2010

(Gregussová M., Tomková J., Balážová M., 2011, VÚDPaP)

Výskumnú vzorku tvorili **žiaci základných škôl z celého Slovenska.**

VÝSLEDKY:

- prístup k internetu: **99,7%** detí
- miesto pripojenia: **89%** v domácom prostredí – mestské deti
80% v domácom prostredí – vidiecke deti
nad 50% v škole
- frekvencia pripojenia: nad **60%** **viackrát** denne
- čas pri jednom pripojení: nad 30% 1-2 hodiny
25% 2-3 hodiny
- aktivity a činnosti:
 1. komunikácia, „čítanie“ (štatisticky významne v prospech dievčat)
 2. šľahovanie, videá, hudba

3. počítačové hry (štatisticky významne v prospech chlapcov)
4. sociálne siete (častejšie dievčatá)

- výskyt negatívnych javov: **49,8%** stretnutie s nadávaním, posmieváním
- 42,6%** stretnutie s ohováraním
- 30%** stretnutie so sexuálnymi narážkami

Vlastné negatívne správanie (posmievanie, pozvanie na vymyslené rande a pod.) uviedlo **59%** detí.

1.2.3 Výskum Inštitútu pre verejné otázky r. 2012

(www.cvtisr.sk/itlib/itlib...)

Vzorku tvorila **celá vekovo priemerne rozložená celková populácia SR.**

VÝSLEDKY:

- využívanie sociálnych sietí: **54%** populácie
(75% užívateľov s vysokoškolským vzdelaním)
25% populácie sociálne siete pozná, ale nevyužíva
- najvyužívanejšia sociálna sieť: 49% Facebook
- účel využitia soc. sietí:
 1. vytváranie a udržiavanie vzťahov, soc. komunikácia
 2. zábava
 3. informácie o spoločenskom živote

1.2.4 Výskum r. 2012

(Vančíková, J., Šedivá G. a kol., 2012)

Výskumná vzorka pozostávala z adolescentov **vo veku 14-15 rokov.**

VÝSLEDKY:

- preferované aktivity:
 1. PC hry
 2. sociálna sieť: Facebook
 3. surfovanie, sťahovanie blogov, videí a pod.
- kontrola práce na internete rodičmi: **45%** rodičov sa vôbec nezaujímajú
- výskyt negatívnych javov: **30%** detí sa stretlo s ohováraním
30% ponižovanie
20% prejavy agresivity

Uvedené štatistické údaje poukazujú na stále sa zvyšujúcu mieru využívania internetu mladými ľuďmi, čo samozrejme súvisí i s veľkým pokrokom v rozvoji informačno-

technologických zariadení ako sú osobné počítače, telefóny s dostupným pripojením na internet (smartfóny), tablety a pod. Súčasne však poukazujú i na vysoké percento prevalence negatívnych javov a nízkym záujmom zo strany rodičov.

Formy sprostredkovania týchto informácií pre najširšiu verejnosť:

- *vývesné tabule,*
- *informačné letáky,*
- *nástenky,*
- *ako námet rozličných besied organizovaných knižnicami, ktoré sa tematicky viažu na oblasť prevencie patologických javov.*

2. Motivácia mladých k užívaniu internetu

Z realizovaných výskumov uvádzaných v predchádzajúcej kapitole, ale i z praktických skúseností uvádzame najčastejšie pohnútky, ktoré mladých motivujú k pripojeniu na internet.

Najväčším motivačným činiteľom je vyhľadávanie *sociálnych interakcií* prostredníctvom sociálnych sietí (napr. Facebook, Twitter, MySpace, badoo, Pokec, a pod). Dať o sebe vedieť prostredníctvom internetu, je v dnešnom ponímaní mladých ľudí „in“ .

„Kto nie je na sociálnej sieti, akoby neexistoval“ – je veľmi známy a častý výrok mladých ľudí. Je prirodzené, že práve mládež chce dať o sebe vedieť. Internet ponúka priestor, kde sa osobné zábrany a ostych vytrácajú. Sociálne siete dávajú možnosť vytvoriť si vlastný profil. Pri jeho tvorbe je ľahko možné sklznúť k predstavám a prezentovaniu nie svojho reálneho, ale ideálneho „JA“. Internet takto ponúka možnosť zvýšiť svoju atraktivitu, väčšiu intenzitu spätnej väzby, jej archiváciu a jednoznačnosť pochvaly. Mladí majú prehľad a informácie o spoločenskom dianí a dianí v skupinách. Je to pre nich rýchly a jednoduchý spôsob komunikácie. Možnosť dať o sebe ľahko vedieť týmto spôsobom ich však zároveň vháňa do pasívnej formy života. Stávajú sa menej komunikačne verbálne zdatní, v komunikácii často využívajú skratky (lol, omg a pod.).

Spomedzi ďalších motivačných činiteľov zaradujeme *vyhľadávanie a využívanie počítačových hier, prezeranie rôznych videí a hudby. Sťahovanie zábavných či praktických aplikácií,*

Ďalším balíkom je *vyhľadávanie informácií*. Internet umožňuje rýchly spôsob vyhľadania potrebných informácií, no často narážame na nie vždy dobrú kvalitu a presnosť informácií.

Tu je priestor pre knihovníka, ktorý môže dieťa usmerniť, odporučiť vhodné odkazy na stránky, kde zaručene nájde kvalitné a presné informácie!

3. Riziká užívania internetu

Spomedzi rizík sú v popredí najmä:

- negatívny vplyv na sociálnu komunikáciu a sociálne zručnosti pri nadväzovaní vzťahov,
- negatívne javy – agresivita (nadávanie, ohováranie, posmešky, vyhrážanie, rasizmus), šikanovanie, zneužívanie, obťažovanie,
- pocit ohrozenia - zneužitie osobných údajov,
- šírenie nebezpečného obsahu (napr. tiež blogy poukazujúce na prevenciu z ČR, SR o anorexii, depresii, môžu mať práve opačný cieľ, môžu byť i návodom (napr. super-anorexie.blog.cz, dont-eat-stacy.blog.cz/),
- zdravotné a technické riziká,
- kontakt s nebezpečnými ľuďmi,
- závislosť.

Z výsledkov prieskumov vyplýva, že mnohí ľudia si ani neuvedomujú, že používanie internetu prináša aj svoje riziká. Veľa používateľov internetu o rizikách síce počulo, ale nepripisuje im význam.

Tieto informácie by mohli byť pri každom PC, ktorý je v knižnici k dispozícii návštevníkom. Taktiež je možné, aspoň formou letáku, na tieto riziká upozorňovať. Počas organizovaných podujatí pre školskú mládež odporúčame tieto informácie sprostredkovať aj do škôl.

Upozorňovať, že napríklad niektoré stránky o anorexii, či sebapoškodzovaní sú často priamo návodom pre mladých ľudí ako schudnúť, alebo ako sa rezať, aby im na to neprišli rodičia a pod. Ich nebezpečenstvo je v tom, že neposkytujú iba informácie o týchto javoch, ale nabádajú mladých a deti aby si to vyskúšali.

4. Šikanovanie vs. kyberšikanovanie

Rozdiely

(Gregussová M. a kol., 2010):

- Časové a priestorové obmedzenie
- Rýchlosť šírenia sa k publiku
- Anonymita (pocit bezpečia, možnosť útočiť aj na autoritu)
- Spôsob ubližovania (priamy-nepriamy kontakt, psychické-fyzické ubližovanie)
- Odhalenie a možnosti riešenia

Najčastejšie formy kyberšikanovania:

- zasielanie urážlivých správ a komentárov na mobil, email, v online hre, na blog, profil,
- vyhrážanie a vydieranie, anonymné telefonáty,
- vytvorenie falošného, posmešného profilu obeť alebo krádež identity, profilu,
- zasielanie zlomyseľných správ z takéhoto profilu známym a kamarátom obeť,

- zverejňovanie identifikovateľných osobných informácií o obeti (fotografie, videá, osobná pošta),
- fotografovanie obete mobilom alebo nahrávanie na mobil, a následné rozposielanie, alebo
- zverejňovanie na webe s cieľom zosmiešniť obeť.....

Šikanovanie je jav, pri ktorom môže mať obeť dlhodobé psychické následky. Rovnako to platí pre obeť priameho šikanovania aj kyberšikany. Hlavne kyberšikanu má okolie tendenciu zľahčovať: „Ved' sú to len reči“. Jej následky bývajú však rovnako traumatizujúce a riešenie je kvôli anonymite agresora často v nedohľadne.

Knihovník ako vzdelaný a rozhľadený človek môže byť súčasťou školského, zdravotníckeho a sociálneho systému v oblasti prevencie patologických javov. Môže organizovať besedy s autormi kníh, ktoré sa venujú tejto problematike. Tiež môže vytvárať priestor a zabezpečovať odborníkov, ktorí v tejto oblasti pôsobia. Knihovník, ktorý má aspoň základné informácie o patologických javoch, ktoré súvisia s využívaním internetu, môže byť tiež aktívnym účastníkom prevencie voči týmto javom.

Internet ako zdroj informácií, kontaktov a rizík v dnešnej spoločnosti u mladých ľudí

PhDr. Iveta Malá

Mgr. Zuzana Hamáčová

z Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a
prevencie v Šali

Úvodom...

Cieľom prezentácie je priniesť pohľad
poradenského psychológa na súčasné využívanie
internetu mladými ľuďmi,
s čím úzko súvisí nevyhnutnosť využívania ako i
riziká tohto komunikačno - informačného kanála.

1. Využívanie internetu u mladých ľudí

(štatisticky- medzinárodne)

Výskum EU Kids Online r.2010 (<http://www2.cerco.fr/sites...>)

Vzorka: 9-16 roč. z 25 krajín Európy

Miesto pripojenia: 88% z domu (49% z vlastnej izby)
22% zo školy

nizky počet pripojení z voľnočasových priestorov (knížnice)

Častosť pripojenia: 61% každodenné pripojenie (najmä soc. siete)

Využívanie internetu: 1. študijné potreby, informácie
2. PC hry
3. sociálne siete

Využívanie sociálnych sietí podľa vzdelanostnej úrovne: sociálne siete vo
väčšej miere využívajú ľudia s nižším vzdelaním (základným)

Dôvody pripojenia:

1. súkromná komunikácia, nadviazovanie nových vzťahov,
prezentácia vlastných názorov
2. zábava, hry, videá
3. správy, novinky o spoločenskom živote
4. študijné účely, informácie

Kontrola rodičov: 40% rodičov vôbec nesleduje prácu dieťaťa
s Internetom

Prevencia a vzdelávanie: 44% detí uviedlo, že učiteľ rozprával o rizikách
Internetu a sociálnych sietí

Vyskyt negatívnych javov: 46% má skúsenosť s cudzou osobou,
nevhodnými návrhmi či požiadavkami
30% sa v minulosti občane stretlo
s cudzou osobou

1. Využívanie internetu u mladých ľudí II.

(štatisticky – SR)

Výskum r.2007- program EÚ Safer Internet Plus (Gregussová M.,
Kováčiková D., 2007)

Vzorka: žiaci 3-8 roč ZŠ

Pristup k internetu: 97,2% detí má prístup k internetu

Miesto pripojenia: nad 60% z vlastnej izby (mestské deti)
nad 80% v škole (vidiecké deti)

Častosť pripojenia: 54,5% denne

Aktivity: 1. zábava, PC hry, videá
2. sociálna komunikácia, vyhľadávanie vzťahov
3. vedomosti, informácie

Negatívne javy: 30% detí sa stretlo s ohrozujúcimi obsahmi (sekty, porno...)
27,7% detí sa stretlo s nejakou formou agresivity
20,9% detí sa stretlo so sexuálnymi návrhmi
18,5% stretnutie s cudzou osobou

Kontrola rodičov: 27,7% aktivity detí na internete rodičov vôbec nezaujímajú

Výskum r. 2010 (Gregussová M., Tomková J., Balážová M., 2011, VUDPaP)

Vzorka: žiaci ZŠ z celého Slovenska

Pristup k internetu: 99,7% detí

Miesto pripojenia: 89% v domácom prostredí – mestské deti
80% v domácom prostredí – vidiecké deti
nad 50% v škole

Častosť pripojenia: nad 80% viackrát denne

Čas pri jednom pripojení: nad 30% 1-2 hodiny
25% 2-3 hodiny

Aktivity a činnosti: 1. čít (signif. dievčatá)
2. sťahovanie, videá
3. PC hry (signif. chlapci)
4. sociálne siete (signif. dievčatá)

Negatívne javy: 49,8% stretnutie s nadávaním, posmievaním
42,6% stretnutie s ohováraním
30% stretnutie so sex. narážkami

Vlastné negatívne správanie uviedlo 58% detí
(posmievanie, pozvanie na vymyslené rande apod.)

Výskum Inštitútu pre verejné otázky r. 2012 (www.otazky.sk/bib/bib/)

Vzorka: populácia SR

Využívanie sociálnych sietí: 54% populácie
(75% užívateľov s vysokoškolským vzdelaním)
25% populácie sociálne siete pozná, ale nevyužíva

Najvyužívanejšia sociálna sieť: 49% Facebook

Účel využitia soc. sietí: 1. vytváranie a udržiavanie vzťahov, soc. komunikácia
2. zábava
3. informácie o spoločenskom živote

Výskum r. 2012 (Vančíková, J., Šedivá G. a kol., 2012)

Vzorka: 14-15 roč.

Kontrola práce na internete rodičmi: 45% - rodičia sa vôbec nezaúčujúajú

Aktivity: 1. PC hry
2. Facebook
3. surfovanie, sťahovanie blogov, videí a pod.

Výskyt negatívnych javov: 30% detí sa stretlo s ohováraním
30% ponižovanie
20% prejavy agresivity

2. Motivácia mladých k užívaniu internetu

- **Sociálne interakcie:**
 - **sociálne siete** : Facebook, Twitter, MySpace, badoo, Pokec ... (na popredných miestach, viď výskumy vyššie)
 - **byť „in“** (profil- ideálne Ja, atraktivita, väčšia intenzita spätnej väzby, jej archivácia, jednoznačnosť pochvaly, informácie o spoloč. dianí v skupinách)
 - pasivita (konzumný spôsob života, rýchle uspokojenie potreby sociálnej interakcie)
- **Zábava:**
 - hry,
 - videá, hudba (sťahovanie),
 - aplikácie
- **INFORMÁCIE**

3. Riziká užívania internetu

- Negatívny vplyv na sociálnu komunikáciu, sociálne zručnosti pri nadviazovaní vzťahov
- Negatívne javy – agresivita (nadávanie, ohováranie, posmešky, vyhrážanie, rasizmus), šikana, zneužívanie, obťažovanie
- Počet ohrozenia- zneužitie osobných údajov
- Šírenie nebezpečného obsahu
- Zdravotné a technické riziká
- Kontakt s nebezpečnými ľuďmi
- Závislosť

Šikana vs. kyberšikana

Rozdiely (Gregussová M. a kol., 2010):

- Časové a priestorové obmedzenie
- Rýchlosť šírenia sa k publiku
- Anonymita (počet bezpečia, možnosť útočiť aj na autoritu)
- Spôsob ubližovania
(priamy-nepriamy kontakt, psychické-fyzické ubližovanie)
- Odhalenie a možnosti riešenia

Na záver...

Technologický pokrok a určitý komfort pre deti vs. akcelerácia negatívnych vplyvov do viacerých oblastí.

Aplikácia (možnosť využitia priestoru knihovníka)

- besedy
- ponuka informácií

Ďakujeme za pozornosť

BEZPEČNÝ INTERNET A RIZIKÁ SPOJENÉ S NOVÝMI TECHNOLÓGIAMI

Ing. Miroslav Drobny, eSlovensko, o. z.
Zdenko Slavik, eSlovensko, o. z.

Hlavnou aktivitou občianskeho združenia je projekt Zodpovedne.sk, ktorého hlavným cieľom je zriadiť a prevádzkovať národné osvetové centrum. Zvyšovať povedomie, šíriť osvetu o zodpovednom používaní internetu, mobilnej komunikácie a nových technológií, vykonávať prevenciu pred trestnými činmi.

Projekt Zodpovedne.sk

Národný víťaz súťaže o Európsku cenu za prevenciu kriminality 2009 a postup do európskeho kola, ktoré organizuje Európska sieť pre prevenciu kriminality (EUCPN). Súčasťou projektu je aj zabezpečenie prevádzky linky Pomoc.sk (bezplatná linka pomoci 116 111, potrebujem@pomoc.sk, www.pomoc.sk) a zapojenie sa do medzinárodných sietí, zdieľanie skúseností iných národných centier a organizácií pre bezpečnosť informačných technológií.

Tretím dôležitým projektom Stopline.sk – národné centrum pre nahlasovanie nezákonného obsahu. Projekt bojuje proti zneužívaniu detí (detská pornografia, sexuálne vykorisťovanie, detská prostitúcia, obchod s deťmi, grooming...), rasizmu a xenofóbii a inému obsahu alebo činnostiam, ktoré vykazujú znaky trestného činu.

Súčasťou aktivít v oblasti ochrany detí je projekt OVCE.sk. Animovaný seriál a internetový portál vznikol z iniciatívy eSlovensko o. z. ako súčasť projektu Zodpovedne.sk. Cieľom rozprávok je šírenie osvetu o rizikách internetu, mobilov a nových technológií. Pre nižšiu vekovú kategóriu detí chce seriál pôsobiť ako prevencia, mládeži nastavuje zrkadlo ich nevhodného správania sa na internete a dospelých divákov majú rozprávky poučiť a pobaviť. OVCE.sk je nový slovenský animovaný seriál, ktorý sa vracia k tradíciám pôvodnej kreslenej tvorby pre deti a mládež. Prvé 4 pilotné časti mali premiéru 8. októbra 2009. Spolu s rozprávkami vznikol aj rovnomenný internetový portál s množstvom poučného a zábavného obsahu pre najmenších OVCE.sk.

Najnovší projekt na ochranu detí je [Bezpečná škola](http://Bezpecna.skola), ktorý je v skúšobnej prevádzke. Tento projekt podporila Rada vlády pre prevenciu kriminality SR.

Zdroj: <http://www.eslovensko.sk/ebezpecnost.htm>

BEZPEČNÝ INTERNET RIZIKÁ SPOJENÉ S NOVÝMI TECHNOLÓGIAMI

Miroslav Drobňý, Monika Gregušová
eSlovensko, a.z., Bratislava

Symbolika projektu

- Nahlasovanie nezákonného obsahu a činností
- Poradenstvo a pomoc
- Prevencia, zvyšovanie povedomia, osveta

stopline.sk

pomoc.sk

zodpovedne.sk

116 117

EMAIL

LIVECHAT

- Animovaný seriál s preventívnou tematikou, vo vysielaní STV
- Zameranie na mladšiu vekovú skupinu
- Aktuálne 24 rozprávok – rôzne jazykové verzie, ďalšie v štádiu prípravy
- Stránka projektu OVCE.sk/Sheeplive.eu
 - Bez kožušeka
 - Korunka krásy

Deti v sieti

<http://www.martinus.sk/?ultem=122858>
<http://zodpovedne.sk/kapitola4.php?kat=materialy>

Šírenie nevhodného obsahu

- Informácie, zdieľanie názorov, formovanie postojov, rozvoj kritického myslenia, nájdenie pomoci a podpory
- Kde:
 - www-stránky
 - cet
 - sociálne siete (Facebook)
 - youtube.com
 - blogy
 - diskusné skupiny
- O čom:
 - rasizmus a netolerancia
 - náctifľa
 - anorexia a bulímia
 - paniky na kápe drog, anabolik, nepodobných liekov
 - sebapoškodzovanie a samovraždy
 - sekty
 - pornografia

- Linky:
 - <http://prg.gna.dqwarblog.cz/>
 - <http://www.gna.esu.gnky.cz/dankv/omg-krv-bolista-utrapenia.html>
 - http://www.zodpovedne.sk/detail.php?statisik=1248023&tag=1&nov_e=0&orderby=ida
 - <http://bigo.sk/mytikulturyalimys/1115/ggani-a-ge-nosi-urb-bastalita-rovnako-keď-vyadzaju-zivly>
 - <http://livinka.webgarden.cz/tipy-a-triky>

Závislosti

- Zábava, informácie, komunikácia, nadväzovanie a udržiavanie vzťahov, ...
- Hranica medzi nadmerným užívaním a závislosťou
- Príznaky závislosti
- Porozumieť príčinám, motívom – akú potrebu napĺňa
 - úspech, prijatie a ocenenie, miesto v skupine
- Formy závislosti na nových technológiách:
 - Závislosť od počítača a počítačových hier
 - online hry – WoW
 - Závislosť na kybervzťahoch
 - sociálne siete, chat, mobility
 - Informačné preťažovanie
 - surfovanie na webových stránkach
 - Internetová kompulzívita
 - online nakupovanie, obchodovanie, gambling
 - Závislosť od pornografie

http://37media.com/atom/atom/37img/27/271111/470108

Zneužitie osobných údajov a fotografií

- Sebaprezentácia a identita, upútanie pozornosti, ocenenie, komunikácia, nadväzovanie vzťahov
- Rizikové údaje:
 - Adresa
 - Telefónne číslo
 - Fotografie
 - Videá
- Riziká zverejnenia:
 - Nedá sa vedieť, kde skončia
 - Kontaktovanie od neznámych
 - Zasmiešenie, vydieranie, pomsta, kyberšikanovanie

Sexting, sexuálne obťažovanie

- Vývin sexualitý – mužská a ženská rola, experimentovanie, objavovanie, atraktivita, flirtovanie
- Sexting
 - Obojstranne prijemná komunikácia na čete so sexuálnym obsahom
- Sexuálne narážky a komentáre
- Posielanie materiálov so sexuálnym obsahom
- Návrhy na sexuálne aktivity
- Požiadavky na intímne fotografie
- Panuky na sex za peniaze (cez webkameru, stretnutia)
 - „Písal mi taký starý účtylák, že ak mi nedám, ak nechcem masturbovať cez webku a keď som ho zrušila, tak mi napísal, že si ma nájde.“
- Pedofilné fóra online

http://www.mobilny.com/2012/02/27/sexting-271111/470108

Nadväzovanie vzťahov s neznámymi

- Internet ako priestor pre hľadanie kamarátskych a partnerských vzťahov
- Nedá sa vedieť, kto je na druhej strane, aké má úmysly
- Rizikové správanie detí a dospelujúcich
 - Nepravdivé údaje v profile, štylizovanie sa v profile
 - Komunikácia s neznámymi a staršími ľuďmi
 - Rozhovory o sexe na čete
 - Fotografie v erotických pózách, v spodnej bielizni, s odhalenými časťami tela
- Riziko:
 - Sexuálne obťažovanie
 - Podvody
 - Kyberšikanovanie
 - Sexuálne zneužitie, grooming

http://www.univerzita.sk/2012/02/27/sexting-271111/470108

Kyberšikanovanie

- Presun šikanovania do virtuálneho priestoru
 - iná forma, iné prostriedky, ale samotný fenomén zostáva rovnaký
 - bezpečnejšie pre agresorov, anonymita
 - ubližovanie bez priameho kontaktu, kedykoľvek a kdekoľvek, rýchlo sa rozšíri k veľkému počtu ľudí
 - ľahšie prekona generáčnej rozdiely
 - „bola to len zábava“
 - zanecháva dôtkazy
- Kyberšikanovanie:
 - Opakované ubližovanie
 - Nepomer moci medzi agresorom a obeťou
 - Čo obeť subjektívne vníma ako neprijemné

http://www.mobilny.com/2012/02/27/sexting-271111/470108

Kyberšikanovanie

- Najčastejšie je to niekto, koho poznajú naživo
- Iba v 18,5 % je agresor niekto, koho poznajú iba cez internet
- Formy kyberšikanovania:
 - Posielanie urážlivých SMS a emailov
 - Obťažovanie prezváňaním a anonymnými telefonátmi
 - Vyhrážanie sa ubližením alebo smrťou
 - Zverejnenie trápnych, intímnych, upravených fotografií a videí
 - Šírenie nepravdivých informácií, ohováranie
 - Nabúrание do profilu
 - Krádež identity
 - Vytvorenie falošného, posmešného profilu, skupiny, webstránky

Kyberšikanovanie

- Rôzne ohrozenia použiteľné ako nástroj šikanovania – fotografie, video, vytváranie profilov a stránok, nabíranie do profilu, ohováranie

Gdańsk, Poľsko, 2006. Spolužiaci v rámci zábery ponížovali 14 ročnú školáčku Annu Holman. Vytiekli ju, obdýtkovali a napodobňovali zvrátenie. Asi dvadsiťminútovú scénu nahrávali na mobilný telefón. Dievča sa s traumou nedokázalo vyrovnať a obesilo sa.

VIDEO

Fakty o kyberšikanovaní

- Najčastejšie sa mladí ľudia (48,9 %) stretávajú na internete s nadávaním a vysmieváním, na druhom mieste s ohováraním alebo šírením nepravdivých informácií (42,6 %), samotné kyberšikanovanie uvádza 5,9 % účastníkov výskumu.
- Mladí ľudia sami priznávajú, že na internete sa najčastejšie „robia srandu z iných“ (59 %), vysmievať sa alebo nadávajú niekomu (49,8 %) a fotografujú alebo natáčajú iných v trápnych situáciách, a potom to zverujú (16,5 %)
- 65,4 % obetí kyberšikanovanie vie, kto je agresorom. Najčastejšie je to niekto, koho poznajú na živo (buď zo školy alebo z okolia) alebo ich známy z internetu (18,5 %)
- Ak sa dospievajúci stretnú s kyberšikanovaním, vo väčšine prípadov o tom nikomu nepovedia. Ak sa niekomu zveria, tak je to najčastejšie kamarát (v 21,1% prípadov). Niekomu dospelému o incidente povedalo len 8,9 % mladých ľudí – o to 6,9 % z nich rodičovi a v 2 % učiteľovi

Aktívny kyberšikanovanie

- **Agresor, šikanujúci** – Prečo to robí?
- **Obet'** – Čo môže robiť? Ako sa môže brániť?
- **Prizerajúci sa** – Pasivita a kráčanie s davom vs. Zodpovednosť a vlastný názor

Let's fight it together

- <http://www.youtube.com/watch?v=dubA2vhllrg>

Ďakujeme za pozornosť.

Miroslav Drobny
miroslav.drobny@eslovensko.sk, +421 948 201 015

Monika Gregussová
monika.gregussova@eslovensko.sk, +421 948 201 013

Príďte sa k nám na Facebooku: **Zodpovedne.sk**

KNIIHOVNÍK A JEHO PRIESTOR PRI PREVENCII RIZÍK UŽÍVANIA INTERNETU

*PhDr. Alena Oravcová
ADEVEC s.r.o.*

(Gregussová M. a kol., 2010):

Na jednej strane poskytuje internet relatívne bezpečný priestor pre vyhľadávanie informácií aj o citlivých témach, na vytváranie si vlastnej identity, sebaobrazu a odskúšanie si správania pri nadväzovaní vzťahov. Na druhej strane s tým súvisia aj možné ohrozenia vyplývajúce zo špecifik komunikácie na internete.

Dnešní mladí „internetom žijú“, a preto najvhodnejšia forma prevencie je podporovať ich zodpovedné správanie na internete – za seba aj voči iným.

Osobnosť knihovníka

Osobnostné dispozície knihovníka, ktorý spĺňa kritériá na účinné pôsobenie v oblasti prevencie uvedených patologických javov:

- uvedomelosť, ktorú dokáže prejavovať aj verbálne,
- schopnosť intuitívne odhadnúť možné reakcie dieťaťa,
- schopnosť viesť dialóg bez moralizovania,
- komunikatívnosť,
- tvorivosť,
- informovanosť,
- priateľskosť,
- neformálnosť,
- vzdelanosť (odbornosť),
- schopnosť udržať si kredit dospelého,
- disponovať prirodzenou autoritou,
- empatickosť,
- všímavosť,
- zodpovednosť,
- ochota otvoriť sa,
- disponovať vysokým stupňom emocionálnej inteligencie.

Aplikácia (možnosť využitia priestoru knihovníka) za prítomnosti odborníka:

- *besedy,*
- *ponuka informácií,*
- *prevencia napr. programy www.ovce.sk, s vysvetlením jednotlivých scén ako námet na podujatie v knižnici pre školy, prípadne učiteľov)*
- *biblioterapia :*
 - a) *vedieť pomôcť pri voľbe vhodnej knihy čitateľovi, ktorý o to otvorene požiada, aby na základe čítania mal možnosť konfrontovať vlastné problémy, hľadať ich riešenia, bol inšpirovaný k ďalším úvahám a v týchto knihách nachádzal vzory pre svoje konanie,*

b) sprostredkovať informácie o takýchto knihách pre čitateľskú verejnosť formou :

- verejných čítaní,*
- besied s autorom,*
- besied s terapeutom o možnom odbornom využití tejto literatúry v domácom prostredí na pomoc členovi rodiny, ktorý ju potrebuje.*

Záver tohto materiálu korešponduje so záverom workshopu na konferencii, kde sme hľadali odpoveď na otázku:

„Aká by mala byť osobnosť knihovníka, ktorý bude schopný podieľať sa aj na prevenčnej práci?“

Mnohí knihovníci uvedenými vlastnosťami prirodzene disponujú. V tejto oblasti však môže všetkým veľmi účinne pomáhať vzdelávanie v oblasti komunikácie, emocionálnej inteligencie a tréningy v oblasti zvládania záťaže a stresu.

Z Á V E R

PhDr. Alena Oravcová, ADEVEC s.r.o.

Mgr. Zuzana Hamadová, Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Šali

Internet ako zdroj nielen informácií, ale i virtuálnej komunikácie, „on-line“ hier a sociálnych sietí má v dnešnej populácii, predovšetkým u adolescentov a mladších dospelých, nezastupiteľné miesto. Vďaka technologickému pokroku je dnes dostupný rýchlo a takmer všade. Je namieste, ak sa neustále hovorí o jeho výhodách. Skvelých možností, ktoré ponúka nie je málo, rovnako však nie je málo rizík, ktoré sa s jeho využívaním spájajú.

V priebehu celého obdobia rozvoja internetu sa rôzne organizácie venovali prieskumom zameraným na zisťovanie úrovne využívania internetu, monitorovanie jeho možných rizík a prognóz ich dopadu pre ďalší vývoj. Niektoré prieskumy boli realizované i opakované, pre porovnanie zistených údajov s odstupom času. Štatisticky zaznamenané významné čísla z týchto prieskumov podnecujú verejnosť k realizácii mnohých odborných seminárov a besied nielen na pôde jednotlivých typov škôl, ale i organizácií a inštitúcií, ktoré majú v ponuke internet ako jednu zo základných služieb pre širokú verejnosť.

Niektoré údaje zo spomínaných prieskumov sme uviedli v zborníku, aby sme poukázali na významnosť podielu využívania internetu v živote mladého človeka.

Tento materiál je akýmsi súhrnom výstupov a informácií pre zamestnancov knižníc a prostredníctvom využitia vhodných metód ich odbornej práce aj pre širokú verejnosť.

Cieľom je poukázať na význam internetu v živote dnešného človeka, ale aj na jeho možné riziká, ich dopad na prežívanie jednotlivca a tiež na možnosti prevencie voči nim na pôde knižníc.

Názov: Význam internetu a sociálnych sietí a riziká pri ich využívaní.
Zborník príspevkov z odborného seminára a záverov workshopu, ktorý sa
konal dňa 29. mája 2013 v Trnave

Autor: Kolektív

Zostavila: Ivana Gálusová

Zodpovedný
redaktor: Lívia Koleková

Miesto vydania: Trnava

Vydavateľ: Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Rok vydania: 2013

Tlač: ADEVEC, s. r. o. Šaľa

Náklad: 150 kusov

NEPREDAJNÉ

ISBN 978 – 80 – 88695 – 39 – 4
EAN 9788088695394